

Liefdewerk, nieuw papier

Liefdadigheidswerk is meer dan collecteren alleen. Om het vrijwilligerspotentieel onder de VN-lezers een 'opportunity structure' te bieden: uw opties op een rijtje.

door Annemiek Leclair en Jorien de Lege foto's Hans van den Bogaard

De economische crisis is goed voor het vrijwilligerswerk, dat wordt de laatste tijd nogal eens beweerd. De praktijk ligt genuanceerder. Weliswaar is het aantal mensen dat zich spontaan bij een vrijwilligerscentrale meldt sinds de recessie toegenomen, percentageel is de aanwas marginaal.

Maakt niet uit. Het aantal Nederlanders dat vrijwilligerswerk doet, ligt nog altijd ergens tussen de vijfendertig en vijftig procent, afhankelijk van de definitie die ervoor gebruikt wordt. De ene cijferclub vindt met een groep medepatiënten praten over de eigen ziekte wel vrijwilligerswerk, de andere niet.

'Als ik een zaal toespreek en met voorbeelden ga spelen, dan houd ik bijna niemand over die niks doet,' zegt Lucas Meijs, hoogleraar vrijwilligerswerk aan de Rotterdam School of Management. 'Voorlezen op school, achter de bar staan van de voetbalvereniging of rondjes rennen voor het Glazen Huis zien mensen vaak niet als vrijwilligerswerk, maar dat is het wel. Tegenwoordig hebben ze het in de branche ook liever over "vrijwillige inzet" in plaats van

**Rondjes rennen
voor het Glazen
Huis is ook
vrijwilligerswerk**

"werk"; daarmee haal je het zware ervan af.' Nederland staat mondiaal in de toptien van de vrijwillige inzet. Die bereidheid om zich zonder dwang onbetaald voor een organisatie in te zetten, verklaart Meijs uit de enorme *civil society* in Nederland. In vergelijking met andere landen zijn hier veel instituten en verenigingen die (ooit) door burgers zelf zijn opgezet: bijzonder onderwijs, woningcoöperaties, de private zendgemachtigden die tezamen de Publieke Omroep vormen. 'Ook voor de Amsterdamse Vrije Universiteit hebben burgers ooit dubbeltes opgehaald,' zegt Meijs. 'Het zit in onze genen.' Daarnaast bieden 3,5 miljoen Nederlanders elkaar ook nog eens informele hulp.

Egodefensief

Het vrijwilligerspotentieel is eigenlijk nog veel groter dan de daadwerkelijke inzet. Mensen doen mee zodra ze gevraagd worden. Maar tegenwoordig missen hele groepen mensen een 'opportunity structure', aldus Meijs. 'Vroeger zei de voorzitter van de plaatselijke vrijwilli-

gersvereniging tegen de priester: "Houd jij een preek over de zorg voor zieken?" En dan ronselde hij daarna op het kerkplein en in het café mensen voor de lokale afdeling van de Zonnebloem. Dus dan was er eerst dat normatieve appèl, en daarna de mogelijkheid om het sluimerende altruïsme te materialiseren.'

Ook ouders van kinderen op de basisschool krijgen onophoudelijk verzoeken om hulp – dat verklaart het hoge aantal vrijwilligers in de groep vijftig- tot vijfenveertigjarigen. De leeftijdsgroep daaronder komt minder vaak met verzoeken in aanraking.

Meijs, sinds deze maand ook hoogleraar strategische filantropie, signaleert de opkomst van vervangende systemen. Bijvoorbeeld binnen het bedrijfsleven, waar werkgevers die aan maatschappelijk ondernemen doen, werknemers enthousiasmeren en de structuur bieden om zich voor goede doelen in te zetten. En opleidingen doen het door maatschappelijke stages aan te bieden. Dit is wat Meijs 'de combineerstrategie' noemt. Ook het onkomende

Harry Rienmeijer: 'Het vielde voor mij niet echt als vrijwilligerswerk. Het was gewoon een hobby'

voluntourism past daar in: het combineren van vakantie en vrijwilligerswerk.

In carrièreblaadjes kom je steeds meer verhalen tegen over vrijwilligerswerk als een manier om je cv op te pompen ('cv-building'). Is de motivatie om onbetaald een steentje bij te dragen daarmee vooral in dienst van de eigen loopbaan komen te staan? Meijs denkt van niet. 'In de jaren negentig begonnen vrijwilligers te zeggen "dat ze het ook voor zichzelf doen". En jongere mensen zijn ietsje gevoeliger voor carriërevoordelen. Maar de andere beweegredenen, het sociale aspect, het normatieve en het egodefensieve spelen ook nog steeds een grote rol.' Met 'egodefensief' bedoelt Meijs: mensen die zich thuis of op het werk niet erkend voelen en toch ergens anders waardering proberen te halen. 'Zie je vooral in de groep tussen vijftig en zestig.'

Het imago van de onbetaalde inzet is aan een revisie toe, vindt Meijs. 'Collecteren of zieke mensen bezoeken, vormt maar een klein onderdeelje van het vrijwilligerswerk in 2010.

Harry Rienmeijer (43)

Beroep: ondernemer, eigenaar trainingsbureau Trafieq en theatermanagementbureau Ludwig Von Producties (fulltime)

Thuis: samenwonend

Vrijwilligersproject: Port 'n Pluche, maandelijks theater door aanstormend talent (één dag per maand)

'Er is altijd een maatschappelijke relevantie geweest in de dingen die ik doe. Ik ben van huis uit psychisch verpleegkundige, en ben uiteindelijk in de verlosingszorg beland. Mijn adviesbureau richt zich ook op het gebruik van alcohol in het verkeer. Met theater ben ik altijd al bezig geweest. Dus toen ik besloot om Port 'n Pluche op te zetten, voelde dat voor mij niet echt als vrijwilligerswerk. Het was gewoon een hobby.

Ik merkte dat het voor jonge theatermakers bijzonder moeilijk is om podiumtijd te krijgen. Daarom heb

ik samen met anderen een maandelijkse zondagmiddagvoorstelling in het leven geroepen, in de theaterzaal van een congresgebouw midden in Utrecht. We programmeren cabaret en ander theater dat we veelbelovend vinden, de bezoekers betalen gewoon entree. Daar krijgen wij een deel van voor de onkosten, alhoewel dat nog niet kostendekkend is. We zitten nu in het tweede seizoen en we hebben zelfs al vaste bezoekers. Onze vrijwillige staf is ook behoorlijk uitgebreid. Hoewel we het vrij professioneel hebben opgezet, voelt het als een liefhebberij. Als alles is opgeruimd, gaan we met zijn allen naar mijn huis voor een borrel en pizza. De combinatie met mijn ondernemerschap is tot nu toe goed te doen. Maar het scheelt wel dat ik nooit tv kijk, denk ik.'

Alexandra Buitendijk (39)

Beroep: projectmanager international marketing (twintig uur per week)

Thuis: getrouwd, in verwachting van tweede kind
Vrijwilligersproject: sales en marketing bij stichting de Regenboogboom (vier uur per week)

'Toen ik in 2005 vanuit Duitsland naar Nederland verhuisde, wilde ik graag vrijwilligerswerk doen. Ik bedacht dat ik wel kon voorlezen in ziekenhuizen, dan leerde ik meteen de taal. Maar dat bleek lastiger dan gedacht. Mijn man las toen een artikel over Stichting laluz. Ik had een fulltime baan, maar het leek me ontzettend leuk om er een project bij te doen. Ze hebben me toen in contact gebracht met stichting de Regenboogboom, een organisatie die gehandicapte en zieke kinderen begeleidt. De stichting wilde een professionaliseringslag maken. Samen met een andere laluzer zijn we anderhalf jaar bezig geweest om de organisatie en haar doelen in kaart te brengen en een concreet plan te schrijven. Het effect was overweldigend. De mensen daar waren primair gericht op het helpen van kinderen, de organisatie groeide hen boven het hoofd. Wij hebben hun de handvatten kunnen geven om de fondsenwerving en dagelijkse leiding zo professioneel aan te pakken dat er meer ruimte overbleef voor het geven van hulp.

Mijn werkgever was zo enthousiast dat ik vier uur per maand werktijd mocht uittrekken voor het project. Hij heeft me nog regelmatig advies gegeven. Inmiddels ben ik al weer een paar jaar bestuurslid van laluz, ook vrijwillig.'

De bulk van het onbetaalde werk zit in sportverenigingen en scholen. Maar daarnaast is er een enorm gedifferentieerd aanbod ontstaan; sommige lokale vrijwilligerscentrales hebben de vacatures zelfs naar opleiding uitgesplitst.'

Voor wie interesse heeft: een paar nieuwere mogelijkheden op een rijtje.

1. Schoolverlaters & studenten

Schoolverlaters die in het buitenland vrijwilligerswerk doen, het is een snel groeiende trend. Het *gap year*, waarin een schoolverlater zich een jaartje gaat oriënteren alvorens verder te leren, biedt ruimte voor een idealistische besteding, zoals meehelpen bij een ecologisch project in Zuid Amerika of in een weeshuis in Afrika. Wat Meijs onder studenten tegenwoordig vaker tegenkomt, is het voornoemde *voluntourism*: drie weken met de rugzak door Nepal, en dan nog drie weken Engelse les geven of een bejaardentehuis bouwen. Lonely Planet heeft er een speciale reisgids voor: *Volunteer: A Traveler's Guide to Making a Difference Around the World* (Lonely Planet Publications).

Alexandra Buitendijk: 'Het leek me ontzettend leuk een project te doen naast mijn fulltime baan'

2. Young professionals

De categorie vijftientig- tot vijftigjarige wordt in de vrijwilligerswereld iets minder gesignaleerd; dat komt dus niet door de drukke agenda ('journalistenpraat,' zegt Meijs), maar omdat ze niet in een omgeving verkeren waar ze om hulp wordt gevraagd. 'We zien dat de werkomgeving hier meer en meer gaat instappen,' zegt Meijs. Grote bedrijven die werknemers vrijmaken voor zelf opgezette projecten, zoals KPN met het Mooiste Contact Fonds. Middenstanders met een krappere budget kunnen vaak in samenwerking met de branchevereniging iets doen. Een sponsorloop organiseren, of hun kennis en kunde gratis aanbieden aan een goed doel.

Een andere trend is volgens Meijs de opkomst van 'de evenementen fondsenwerfers': geld inzamelen voor charitatieve doeleinden, zoals een dorpsveiling om voor ouders van een kind met spierziekte een aangepaste auto te kopen of een buurtfeest om een gezamenlijke speeltuin te kunnen bekostigen.

Een succesvol initiatief is stichting laluz, gro-

tendeels gerund door jonge carrièremakers, die hoogopgeleiden aan goede doelen koppelt. Iedereen met een hbo- of wo-diploma en minimaal drie jaar werkervaring kan zich aanmelden. Er wordt gekeken naar competenties en wensen en daar wordt vervolgens een opdracht bij gezocht. Bijvoorbeeld: marketing manager voor De Poezenboot, een jurist voor Lastig Lichaam, een communicatiespecialist voor De Zonnebloem. Vaak kortlopende projecten die aangepast worden aan de hoeveelheid beschikbare tijd van de vrijwilliger. Bij laluz worden voorafgaand aan elk project afspraken gemaakt over wat er na drie maanden bereikt moet zijn, en vrijwilligers die het goed gedaan hebben, krijgen een referentie. En dat – daar hebben we het cv weer – kan mooi van pas komen bij een volgende carrièrestap.

3. Fulltimers

Fulltime werken lijkt een grote hindernis voor vrijwilligerswerk, zeker als het privéleven ook druk is. Maar online liggen er mogelijkheden. Vanuit Nederland is de website *nabuur.com* opgezet, een online netwerk van vrijwilligers die kennis bijdragen voor projecten in derde wereldlanden. Gemeenschappen in ontwikkelingslanden kunnen zich aanmelden en om advies vragen aan de 'buren' op de website. Dat varieert van het slaan van waterputten tot het adviseren bij de opzet van een bedrijf of een informatiecampagne. Vrijwilligers kunnen zich individueel voor een project aanmelden en werken dan met andere geïnteresseerden aan een

Drie weken met de rugzak door Nepal, en dan drie weken Engelse les geven

Nico van den Broek (68)

Beroep: gepensioneerd ICT-consultant

Thuis: getrouwd, twee kinderen en vier kleinkinderen
Vrijwilligersproject: SESAM-adviseur bij Humanitas (vier tot acht dagen per maand)

'Eigenlijk ben ik door burens en ex-collega's bij SESAM Academie terechtgekomen. Zij hadden net de opleiding achter de rug toen ik besloot met pensioen te gaan. Direct na mijn pensionering heb ik me aangemeld; tijdens mijn werkzame leven had ik niet veel tijd voor vrijwilligerswerk. Mijn eerste project in 2005 was bij een Humanitas-district. Zij zochten naar een nieuwe manier van communicatie tussen anonieme hulpvragers en de moderne vrijwilliger. Er werden twee adviseurs ingeschakeld – ik richtte me vooral op het creëren van draagvlak binnen de organisatie. De traditionele Humanitas-werkwijze zou door dit project aanzienlijk kunnen veranderen. Vroeger waren het vooral dames die geen betaalde arbeid verrichtten, maar nu willen nieuwe vrijwilligers naast hun werk iets kunnen doen. Na één jaar is er de website hetluisterendoog.nl uitgekomen, waarbij via een chat anoniem hulp kan worden geboden aan mensen die zich eenzaam voelen of hun verhaal kwijt willen. De website is een groot succes geworden. Dit jaar heeft Humanitas ons gevraagd of wij ons wilden buigen over het diversiteitsbeleid van de stichting. Dat rapport is inmiddels ook klaar, maar ik ben nog steeds bezig voor SESAM. Op dit moment begeleid ik een vrouw die een project is gestart om vrijwilligers sneller in contact te brengen met mantelzorgers voor terminale palliatieve patiënten.'

advies. Inmiddels staan tweehonderdzeventig gemeenschappen ingeschreven en hebben zich vijftienduizend burens aangemeld. Het Nederlandse initiatief verkeert in goed gezelschap: de Verenigde Naties hebben een vergelijkbare website, onlinevolunteering.org. Ook sommige activiteiten van de 1procentclub kunnen online; deze website is een marktplaats voor kleinschalige ontwikkelingsprojecten, met als motto: 'Als iedereen 1 procent van zijn inkomen, tijd of kennis inzet, kunnen we armoede structureel oplossen.'

4. Pensionado's

Er zijn volop mogelijkheden om vrijwilligerswerk te combineren met interesses en wensen die tijdens het werkende leven lastig te realiseren waren. Reizen naar ontwikkelingslanden bijvoorbeeld. PUM is een organisatie die *senior experts* uitzendt naar projecten in het buitenland. Senioren tot zeventig jaar zetten de kennis die ze tijdens hun werkzame leven hebben opgedaan in voor projecten in het buitenland. Vaak gaan ze twee tot vier weken naar het desbetreffende land om daar advies te geven. Fysieke arbeid is niet nodig: het projectmanagement ter plaatse gaat met het advies aan de slag. PUM heeft inmiddels vierduizend *senior experts* in dienst en doet projecten in meer dan zeventig landen.

Een mogelijkheid dichterbij huis is aansluiting bij de SESAM Academie. Deze organisatie leidt gepensioneerde academici met ruime leidinggevende ervaring op tot adviseurs voor de non-profitsector. Na een opleiding van tien weken worden de adviseurs gekoppeld aan pro-

Handige websites:

- **Schoolverlaters & studenten:**
www.vrijwilligerswerkinhetbuitenland.nl
www.travelactive.nl
www.commundo.nl
- **Young professionals:**
www.stichtinglaluz.nl
www.deslinger.nu
www.movisie.nl
- **Fulltimers:**
www.nabuur.com
www.onlinevolunteering.org
www.1procentclub.nl
- **Pensionado's:**
www.seniorweb.nl
www.sesamacademie.nl
www.vrijwilligerswerk.nl
www.vrijwilligerscentrale.nl

jecten waarbij zij hun kennis en ervaring kunnen inzetten. Een andere optie is het bekleden van bestuursfuncties. Dat kost over het algemeen niet heel veel vergadertijd, maar vergt wel veel lees- en denkwerk. Geschikt voor gearriveerde professionals die wel de ervaring op hoog niveau hebben, maar geen geld meer hoeven te verdienen. Bestuursfuncties komen meestal voort uit het eigen netwerk, of komen beschikbaar voor mensen die al jarenlange ervaring hebben bij een vrijwilligersorganisatie. Geen netwerk en geen vrijwilligersverleden? Bel of mail voor bestuursvacatures met de lokale afdeling van de vrijwilligerscentrale. Voor de overige opties: zie 'young professionals'. ■

Nico van den Broek: 'Tijdens mijn werkzame leven had ik niet veel tijd voor vrijwilligerswerk'

